Eduskunnan hallintovaliokunta

Asia: HE 56/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimenlainsäädäntöön sekä eräihin muihin lakeihin tehtävistä muutoksista hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali-ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevasta lainsäädännöstä johtuen.

Etelä-Savon alueen pelastustoimen asiantuntijalausunto HE 56/2021 vp.

Etelä-Savon alueen pelastustoimi keskittyy tässä lausunnossa pelastuslain muutokseen ja pitää hallituksen esitystä uudesta pelastuslaista hyvänä. Esityksen tavoitteena ei ole puuttua lainsäädäntöön sisällöllisesti.[1]

Etelä-Savon alueen pelastustoimi haluaa kiinnittää huomiota seuraaviin yksityiskohtiin pelastuslakiin liittyen:

Lakiluonnokseen 2 a.1 §:ään on lisätty uusi 5 kohta, jonka mukaan pelastuslaitoksella tarkoitetaan pelastustoimen tehtäväalaan kuuluvien palveluiden omasta tuotannosta vastaavaa hyvinvointialueen organisaatiota. Hallituksen esityksessä on mainittu, että hyvinvointialueen itsehallintoon kuuluu omasta hallinnostaan ja organisaatiostaan päättäminen ja pelastustoimen ja pelastuslaitoksen organisaatiomallista päätettäessä olisi kuitenkin otettava huomioon, että pelastustoimi on lähipalvelujen lisäksi valtakunnallinen organisaatio.[2]

Lakiluonnoksen 2 a.1 §:n uusi 5 kohta on kannatettava, mutta hallituksen esityksen perustelut voi johtaa harhaan. Etelä- Savon alueen pelastustoimen näkökulmasta hallituksen esityksen säännöskohtaisen perusteluiden osalta tämä voi johtaa pahimmillaan siihen, että toimivat yhteystyörakenteet on purettava, kun perusteluissa korostetaan omaa erillistä toimialaa.

Lakiluonnoksen perustelut ovat osittain ristiriidassa hyvinvointialueiden itsehallinnon kanssa. Hyvinvointialueet ovat tällä hetkellä ja jatkossa toiminnallisesti hyvin erilaisia eri puolilla maata muun muassa väestörakenteen eroista ja alueiden erilaisuudesta johtuen. Hyvinvointialueista säädetyn lain (611/2021) 2 §:n mukaan hyvinvointialue on julkisoikeudellinen yhteisö, jolla on alueellaan itsehallinto siten kuin siitä laissa säädetään. Itsehallinnolla tarkoitetaan perustuslain 121.4 §:ssä tarkoitettua itsehallintoa siten kuin siitä hyvinvointialuista annettavassa laissa on säädetty.[3]

Pelastustoimen ja pelastuslaitoksen organisaatiomallin tulee perustua pelastustoimen tarpeisiin, mutta alueelliset erilaisuudet johtavat väistämättä siihen, että organisaatiot ovat erilaisia. Esimerkiksi Etelä-Savon pelastustoimen alueella on terveystoimen vastuulla olevan ensihoitopalvelun kanssa tuotettu ns. moniammatillista palvelua ensihoitajan ja palomiehen

[1] HE 56/2021 vp, s.25.
[2] HE 56/2021 vp, s.93. Hallitus on perustellut esitystään sillä, että pelastuslaitosten on oltava johdettavissa valtakunnallisesti ja niiden on kyettävä toimimaan yhteistyössä keskenään sekä muiden pelastustoimen tehtäviin osallistuvien viranomaisten kanssa kaikissa turvallisuustilanteissa. Tämä edellyttää riittävän yhdenmukaisia toimintamalleja ja yhdenmukaisia palveluita koko maassa. Pelastuslaitosten tuottamien ensihoitopalvelujen suuresta merkitystä huolimatta uudistuksen tarkoituksena ei ole sosiaali-ja terveystoimen ja pelastustoimen toimialojen integraatio, vaan pelastustoimi olisi jatkossakin oma erillinen ja sosiaali-ja terveystoimen kanssa rinnakkainen toimialansa hyvinvointialueen organisaatiossa. Lakiluonnoksen perusteluissa on edelleen mainittu, että pelastuslaitosten tuottamien ensihoitopalvelujen suuresta merkitystä huolimatta uudistuksen tarkoituksena ei ole sosiaali-ja terveystoimen ja pelastustoimen toimialojen integraatio, vaan pelastustoimi olisi jatkossakin oma erillinen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa rinnakkainen toimialansa hyvinvointialueen organisaatiossa. (HE 56/2021 vp, s.93)
[3] HE 241/2020 vp, s.513.

työpareissa. Lakiluonnoksen perusteluissa on mainittu, että pelastuslaitosten tuottamien ensihoitopalvelujen suuresta merkitystä huolimatta uudistuksen tarkoituksena ei ole sosiaali- ja terveystoimen ja pelastustoimen toimialojen integraatio, vaan pelastustoimi olisi jatkossakin oma erillinen ja sosiaali-ja terveystoimen kanssa rinnakkainen toimialansa hyvinvointialueen organisaatiossa.[4] Oman itsenäisen toimialan korostamisen lisäksi olisi korostettava sitä, että hyvinvointialue voi järjestää paleluita siten, että eri toimialat tekevät yhteistyötä hyvinvointialueen sisällä tai integroivat palvelutuotantoa tarpeen mukaan.

Huomiota on kiinnitettävä myös siihen, että nykyinen kuntien ylläpitämä ja rahoittama alueen pelastustoimi on lähtökohtaisesti varautunut pelastuslain (379/2011) 28.1 §:n mukaisesti siten, että pelastustoimen palvelutason vastaa paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia normaalioloissa ja poikkeusoloissa. Nyt käsillä olevassa pelastuslain muutoksessa ollaan kuitenkin laajentamassa pelastustoimen tehtäväkenttää siten, että hyvinvointialueen pelastuslaitos olisi velvollinen osallistumaan myös pelastuslain 38 §:ssä tarkoitettuun pelastustoimeen kuuluvan ulkomaille annettavan avun ja pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen edellyttämän valmiuden ylläpitoon siltä osin, kun se kuuluu hyvinvointialueen järjestämisvastuulle.[5] Tämä on lähtökohtaisesti perusteltua ja hyvinvointialueiden pelastustoimen resurssien tehokasta käyttämistä, mutta tässä yhteydessä on korostettava sitä, että pelastustoimen määrärahat ovat tällä hetkellä mitoitettu oman alueen tehtäviä varten. Hyvinvointialueiden pelastustoimen rahoituksessa on jatkossa huomioitava nykyistä paremmin ulkomaille annettavan avun aiheuttamat resurssitarpeet.

Etelä-Savon alueen pelastustoimi nostaa esille pelastuslain 99 §:n, jossa on säädetty metsä- ja maastopalojen sammutuskustannuksista. Voimassa olevan lainsäädännön lähtökohta on se, että jos metsä- tai maastopalo on ulottunut useammalle pelastustoimen alueelle, sammutuskustannukset maksaa se pelastuslaitos, jonka toimialueella palo on saanut alkunsa, jollei toisin sovita. Muiden pelastuslaitosten on korvattava näistä kustannuksista osuutensa palaneen pinta-alan tai muun kohtuullisen perusteen mukaan.

Metsäpaloriskin ennakoidaan kasvavan tulevaisuudessa ilmastonmuutoksen takia ja suurpalojen riski kasvaa.[6] Etelä-Savon alueen pelastustoimi haluaa kiinnittää huomiota siihen, että metsäpalot voivat aiheuttaa erittäin isot sammutuskustannukset. Viimeistään sisäministeriö asettaman pelastuslain (379/2011) uudistamishankkeen yhteydessä olisi harkittava kustannusten jakamista siten, että valtio osallistuisi kustannuksiin esim. erillisellä määrärahalla.

LOKKA SEPPO 91210147T
Digitaalinen allekirjoittaja: LOKKA SEPPO 91210147T
Päiväys: 2021.09.16 12:17:43 +03'00'

Seppo Lokka
pelastusjohtaja

[4] HE 56/2021 vp, s.93.
[5] Ks. esim. HE 56/2021 vp s. 95–96. Ulkomaille annettavan avun edellyttämään valmiuden ylläpitoon on esitetty kuuluvaksi esimerkiksi siihen osallistuvan henkilöstön koulutus ja harjoittelu, henkilöstön hälyttäminen ja varustaminen sekä avun antamiseen tarvittavan materiaalin ja kaluston ylläpito ja varastointi sekä logististen järjestelyjen suunnittelu. Pelastuslain 27 §:n 3 momentin 2 kohtaan esitetään otettavaksi säännös, jonka mukaan hyvinvointialueen pelastuslaitos osallistuu tämän lain 38 §:ssä tarkoitettuun pelastustoimeen kuuluvan ulkomaille annettavan avun ja pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen edellyttämän valmiuden ylläpitoon siltä osin, kun se kuuluu hyvinvointialueen järjestämisvastuulle. Valmiuden ylläpitoon osallistuvat lisäksi sisäministeriö ja Pelastusopisto. Ulkomaille annettavan avun edellyttämän valmiuden ylläpitoon kuuluu esimerkiksi siihen osallistuvan henkilöstön koulutus ja harjoittelu, henkilöstön hälyttäminen ja varustaminen sekä avun antamiseen tarvittavan materiaalin ja kaluston ylläpito ja varastointi sekä logististen järjestelyjen suunnittelu.
[6] Ks. esim. https://www.luke.fi/uutinen/ilmastonmuutos-ja-metsanhoito-vaikuttavat-metsapaloriskiin-fennoskandiassa/ (luettu 15.9.2021)